

RIZIČNA IGRA - PREDNOSTI I NEDOSTACI

Vuko, Ivana

Undergraduate thesis / Završni rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Splitu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:172:587267>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-23**

Repository / Repozitorij:

[Repository of Faculty of humanities and social sciences](#)

**SVEUČILIŠTE U SPLITU
FILOZOFSKI FAKULTET**

ZAVRŠNI RAD

RIZIČNA IGRA – PREDNOSTI I NEDOSTACI

Ivana Vuko

Split, 2024.

Odsjek: Rani i predškolski odgoj i obrazovanje

Studij: Rani i predškolski odgoj i obrazovanje

Predmet: Pedagogija ranog i predškolskog odgoja 2

RIZIČNA IGRA – PREDNOSTI I NEDOSTACI

Student:

Ivana Vuko

Mentor:

Izv. prof. dr. sc. Ivana Visković

Split, kolovoz 2024

1. Uvod	1
2. Uloga i značaj igre u dječjem razvoju	2
3. Rizična igra	4
4. Vrste rizične igre	6
4.1. Igre velike visine	7
4.2. Igre velike brzine	8
4.3. Igre s opasnim alatima	9
4.4. Igre s opasnim elementima	10
4.5. Gruba igra	11
4.6. Igra s mogućnosti gubitka ili nestanka djeteta	13
5. Prednosti rizične igre	14
6. Nedostaci rizične igre	15
7. Uloga odgojitelja	16
8. Zaključak	18
9. Literatura	19
11. Abstract	22

1. Uvod

Djeca se sve rjeđe igraju na otvorenom. Najučestaliji razlog tome je što se odrasli boje za njihovo zdravlje i sigurnost. Takva ograničenja odraslih ometaju sveobuhvatan dječji razvoj, uključujući razvoj motoričkih vještina, samopouzdanja i kreativnosti, te smanjuju prilike za stjecanje praktičnih vještina, vrijeme za istraživanje i razvoj vlastitih stavova (Williams-Siegfredsen, 2017, prema Visković, Sunko, i Mendeš, 2019). Istraživanja pokazuju da je igra djece raznolikija na otvorenom, u prirodnom okruženju i neuređenim prostorima, a njihovo ponašanje je opuštenije i više usmjereno na istraživanje vlastitih sposobnosti (Matensson, 2010, prema Visković i sur., 2019). Povjerenje odraslih u dječje sposobnosti ključno je za poticanje njihove autonomije i samostalnosti, te za razvoj osjećaja odgovornosti (Schepers i Liempd, 2010, prema Visković i sur., 2019). Rizična igra je vrsta igre koja se većinom odvija na otvorenom, pa se time podrazumijeva i mogućnost fizičke opasnosti. Takva igra je sastavni dio razvoja djece dok istražuju svoju okolinu i uče prevladavati strah izlažući se riziku (Allen i Rapee, 2005, prema Sandseter i Kennair, 2011). Rizik se često smatra potencijalno opasnim i povezuje se s nesigurnošću. Međutim, rizik treba shvatiti kao skup ponašanja i aktivnosti koji mogu imati i pozitivne i negativne rezultate, ovisno o kontekstu, društvenom okruženju i kulturnim normama (Little, 2010). Oni pomažu djeci da razviju vještine za savladavanje neuspjeha i upoznavanje vlastitih mogućnosti. Djeca se u životu susreću s različitim rizicima, na koje individualno reagiraju i koje shvaćaju na svoj specifičan način, što čini učenje iz vlastitog iskustva iznimno važnim (Little, 2010). Rizična igra pruža djeci mogućnost suočavanja s problematičnim situacijama koje ih potiču na razmatranje rješenja.

Ovaj rad analizira važnost rizične igre u kontekstu odgoja i obrazovanja te njenu ulogu u dječjem razvoju. Analiziraju se prednosti, nedostaci i važnost razumijevanja i primjene rizične igre od strane odraslih.

2. Uloga i značaj igre u dječjem razvoju

Igra predstavlja ključnu aktivnost u životu djeteta, pružajući priliku za zajedničko provođenje vremena, zabavu, istraživanje vlastitih sposobnosti i upoznavanje s okolinom (Kennair, Sandseter, i Ball, 2018). Definirana kao intrinzično motivirana aktivnost, igra pomaže djeci u donošenju odluka, rješavanju problema, razvoju samokontrole, poštivanju pravila, razvoju emocionalne samoregulacije te sklapanju i održavanju vršnjačkih prijateljstava (Pellegrini, 2009, prema Brussoni, Olsen, Pike, i Sleet, 2012). Slobodna igra, smatrana ključnim aspektom dječjeg razvoja i učenja, omogućava djeci učenje društvenih uloga, vrijednosti te razvoj fizičkih i kognitivnih kompetencija, kreativnosti, samopoštovanja i učinkovitosti (Fromberg i Bergen, 2006; Milteer i Ginsburg, 2012, prema Brussoni i sur., 2012). Djeca doživljavaju zadovoljstvo kada se igraju, što naglašava važnost igre za njihov tjelesni i mentalni razvoj (Csikszentmihalyi i Hunter, 2003, prema Brussoni i sur., 2012). Konvencija Ujedinjenih naroda o pravima djeteta navodi kako je igra ključna za dječji razvoj i zdravlje, dok ograničavanje igre može negativno utjecati na isto (Brussoni i sur., 2012). Igra također ima važan utjecaj na oblikovanje moralnih vrijednosti kod djece, poput tolerancije, izdržljivosti i ustrajnosti (Stevanović, 2003). Iako je odvojena od stvarnosti, igra može potpuno zaokupiti igrača, omogućujući djeci da oblikuju i kontroliraju aktivnosti prema vlastitim željama i potrebama, što im pruža radost i ispunjenje (Klarin, 2017). Igra reflektira ono što je djetetu važno, omogućavajući mu da istražuje nova područja, stječe nova znanja i usavršava različite sposobnosti (Klarin, 2017).

Različiti autori pokušavaju definirati igru kroz različite perspektive. Prema Bruneru (1976) igru je teško definirati jednom definicijom, jer se proučava unutar različitih disciplina poput psihologije, antropologije, etnologije, sociologije i pedagogije. Stevanović (2003) opisuje igru kao svestranu, napetu, uzbudljivu aktivnost koja se manifestira kroz različite oblike interakcije. Stevanović (2003) naglašava da igra nastaje iz unutarnje potrebe za angažmanom u određenim aktivnostima i ima svoju namjenu. Djeca koriste igru kako bi se povezala s okolinom i prilagodila je vlastitim potrebama što pridonosi njihovom psihičkom i emocionalnom razvoju, stvaranju socijalnog iskustva te jačanju tjelesne snage i motorike.

Prema Hutt, Tyler, Hutt, i Christopherson (1989) igre se dijele na epistemičke, zabavne igre i igre s pravilima. Epistemičke igre poboljšavaju kognitivne vještine, zabavne igre uključuju fantaziju i simboliku, dok igre s pravilima razvijaju kognitivne vještine i socijalnu integraciju (Klarin, 2017). Hughesova tipologija dječje igre (2002, prema Klarin, 2017) složenija je i obuhvaća simboličke igre, grube igre, socio-dramske igre, socijalne igre,

kreativne igre, igre komunikacijom, dramske igre, lokomotorne igre, duboke igre, istraživačke igre, igre fantazije, imaginarne igre, majstorske igre, igre objektima, igranje uloga i rekapitulacijske igre. Stevanović (2003) navodi kako Levin-Ščirina i Mendžerickaja (2003) dijele igre na igre s pravilima i stvaralačke igre. Prema Klarin (2017) nekoliko autora predložilo je noviju klasifikaciju dječje igre koja obuhvaća fizičke igre, igre pretvaranja, jezične igre, igre s pravilima i kreativne igre. Fizičke igre uključuju manipulativne igre, igre istraživanja, fizičke igre i konstruktivne igre. Igre pretvaranja uključuju igre uloga, igre pretvaranja, dramske igre, igre fantazije, socio-dramske igre te početno pisanje i računanje. Jezične igre obuhvaćaju igre koje uključuju zvuk i riječi, dok igre s pravilima dopuštaju sudjelovanje čak i malim bebama u igrama poput skrivača. Kreativne igre uključuju aktivnosti u kojima dijete koristi tijelo i materijale kako bi nešto stvorilo, istražilo ili izrazilo svoje osjećaje, misli i ideje (Klarin, 2017).

3. Rizična igra

Rizična igra je dinamična aktivnost koja nosi sa sobom mogućnost fizičkih ozljeda (Sandseter i Kennair, 2011) ali može i na druge načine ugroziti i/ili narušiti psihofizički status djeteta, primjerice „igre straha“. Često, ali ne i nužno, prakticira se na otvorenom kroz zahtjevne i avanturističke fizičke aktivnosti. Ova vrsta igre uključuje dječje isprobavanje novih aktivnosti i alata, koje su često izvan njihove sigurne zone. Rizična igra predstavlja prirodan proces prilagodbe djece njihovom okruženju i omogućuje im smanjenje straha kroz suočavanje s rizikom (Allen i Rapee, 2005, prema Sandseter i Kennair, 2011). Djeca su privučena rizikom u igri jer su nagrađena pozitivnim osjećajima i iskustvima, dok nenamjerno uče shvaćati i podnositi rizik (Kennair i sur., 2018). Kroz ovakvu igru razvijaju se motoričke vještine, prostorno-orijentacijske sposobnosti, socijalne vještine te sposobnost suočavanja sa strahom (Kennair i sur., 2018). Sandseter i Kennair (2011) naglašavaju značaj rizične igre kroz koju djeca savladavaju kako se nositi s izazovima iz stvarnog života. Paradoksalno, pretjerani strah od ozljeda, koje su većinom bezopasne, može kod djece izazvati još veći strah. Prihvatanje rizika također se temelji na društvenim normama i vrijednostima koje prevladavaju u djetetovom okruženju. Rizična igra može biti prirodan način smanjenja reakcija uvjetovanih strahom kod djece koja imaju slabu sposobnost suočavanja s uvjetima koji izazivaju strah (Sandseter i Kennair, 2011). Iako rizično ponašanje može biti opasno za zdravlje, ono je važno za normalan razvoj djeteta. Prekomjerna zaštita može imati suprotan učinak i dovesti do povećanja razine straha kod djece; zato je bitno omogućiti im poticajno okruženje umjesto kočenja njihova razvoja (Sandseter i Kennair, 2011). Bitno je shvatiti namjene rizične igre i psihološke mehanizme jer rizik će uvijek postojati, bili odrasli prisutni ili ne. Istraživanja sugeriraju da aktivnija djeca, koja više riskiraju imaju psihološke koristi od prirodnog ublažavanja straha kroz rizičnu igru (Sandseter i Kennair, 2011). Prevencija ozljeda, ključna za promicanje dječje sigurnosti, uključuje zaštitu djece od ozljeda. Međutim, previše ograničenja može kočiti dječji razvoj (Brussoni i sur., 2012). Djeca stječu sposobnost procjene rizika kroz iskustvo.

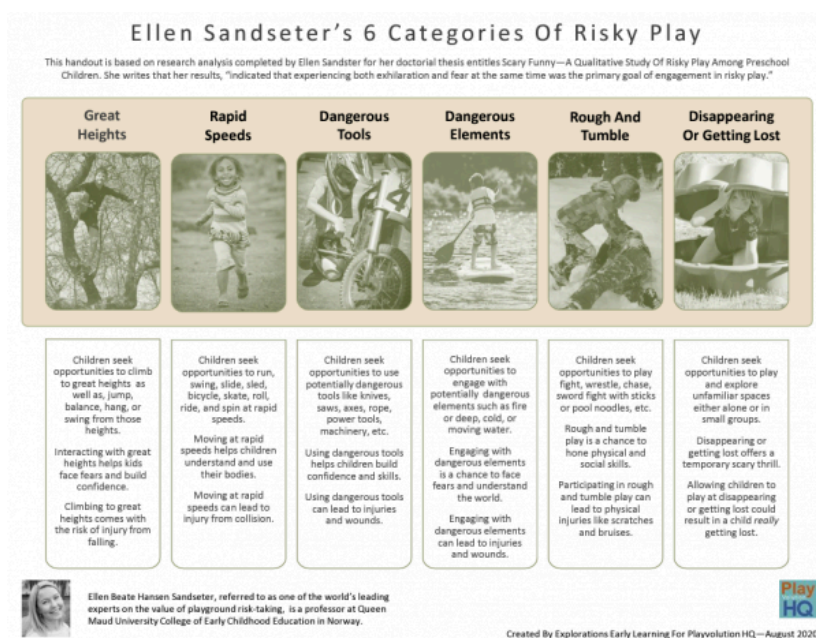
Roditelji i odgojitelji trebaju razumjeti značaj ove vrste igre. Rizik i avantura povezani su s igrom u kojoj dijete suočava izazove, testira svoje sposobnosti i granice te uči o mogućnosti ozljeda. Miljak (1996) navodi kako djeca u ranom i predškolskom uzrastu često prolaze kroz negativna iskustva zbog nedostatka iskustva u rizičnim situacijama. Učestalo uključivanje u rizične igre omogućuje djeci razvijanje bliskosti s osjećajem rizika i usavršavanje sposobnosti navigacije u rizičnim situacijama. Psihološke vještine razvijene

kroz takvu igru mogu se koristiti u budućim izazovima, potičući cjelokupan razvoj. Važno je da djeca upoznaju okolinu i mogućnosti kroz uspjehe i neuspjehe, održavajući ravnotežu između uzbuđenja i straha. Iako mnogi odrasli smatraju igre poput penjanja i spuštanja opasnima, ove aktivnosti potiču mentalni i fizički razvoj djeteta. Djeca uče prepoznati rizik, te ga ili uspješno izbjegnu ili nešto iz situacije nauče. Igra na otvorenom pruža im raznolikost i širenje mašte, što je ključna komponenta zdravog razvoja. Brojne igre koje su nekada bile dio svakodnevice danas se smatraju rizičnima i često se izbjegavaju. Važno je zadržati povjerenje u djecu, te im omogućiti samostalno odlučivanje, što jača međusobno povjerenje i potiče njihov razvoj.

4. Vrste rizične igre

Sve vrste rizične igre uključuju mogućnost ozljede djeteta. Dok odrasli često osjećaju strah od opasnih izvora, Kvalnes (2017) naglašava da rizična igra ima važnu ulogu u oslobađanju djece od straha i pripremi za suočavanje s životnim rizicima.

Ellen Beate Hansen Sandseter usmjerila je svoja istraživanja na tjelesnu aktivnost i igru kod djece, s posebnim naglaskom na rizične i uzbudljive igre unutar ranog obrazovanja i njege. U svojem kvalitativnom istraživanju, koje je obuhvatilo opažanja i polustrukturirane intervjue s djecom i odgojiteljima u dva vrtića u Norveškoj, Sandseter je radila s trideset osmero djece u dobi od tri do pet godina. Rezultati su pokazali da su djeca i odgojitelji različito percipirali rizike unutar igre. Neke kategorije igre bile su smatrane rizičnima od strane oba sudionika, dok su druge bile rizične samo za jednu skupinu. Prema Sandseter (2007) rizična igra se dijeli na šest kategorija: igra na velikim visinama, igra velikih brzina, igra s opasnim alatima, igra u blizini opasnih elemenata, gruba igra i igra u kojoj djeca mogu "nestati" ili se izgubiti. Intervjui su pokazali da su i djeca i odgojitelji smatrali igru na velikim visinama, igru velikih brzina i grubu igru rizičnima. Odgojitelji su također identificirali igru s opasnim alatima i igru u blizini opasnih elemenata kao rizične, dok su djeca istaknula igru u kojoj mogu nestati kao posebno rizičnu.

Slika 1. Vrste rizične igre

Izvor: Busy Bees Early Learning (2024). Preuzeto s

<https://busybees.org.nz/news-and-updates/risky-play-in-early-childhood-education/>

Podržavanje djece u rizičnim aktivnostima i omogućavanje izlaska iz zona udobnosti može potaknuti njihov razvoj na siguran način. Kroz rizičnu igru, djeca uče procjenjivati rizike, razvijaju motoričke vještine i grade samopouzdanje, što je ključno za njihov cjelokupni razvoj i pripremu za buduće životne izazove.

TYPES OF RISKY PLAY	
Category	Examples
Great heights	Climbing, jumping from still or flexible surfaces, balancing on high objects, swinging at great heights
High speed	Swinging, sledding, running, cycling, skating, skiing
Dangerous tools	Using knives, saws, axes and ropes
Dangerous elements	Playing around cliffs, deep or icy water, or fire pits
Rough-and-tumble	Wrestling, fencing with sticks, play fighting
Getting lost	Exploring alone, playing alone in unfamiliar environments

Slika 2. Primjeri vrsta rizične igre

Izvor: Scouting Magazine. (2015). *How to balance risk and reward in children's play.*

Preuzeto s

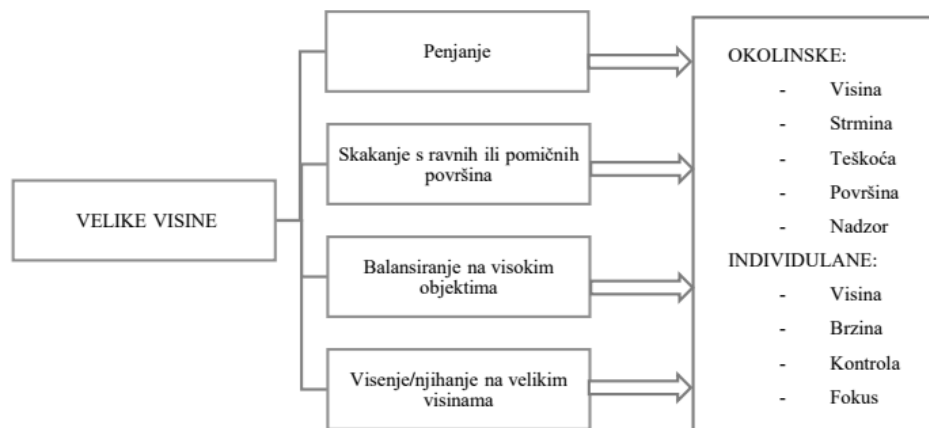
<https://scoutingmagazine.org/2015/04/how-to-balance-risk-and-reward-in-childrens-play/>

4.1. Igre velike visine

Prema Sandseter (2011) najčešća vrsta rizične igre je igra na velikim visinama. Djeca su često privučena fizičkim aktivnostima koje uključuju visinu, poput penjanja i skakanja, zbog osjećaja uzbuđenja i neizvjesnosti koje te aktivnosti pružaju. Osim toga, ove aktivnosti zahtijevaju složene misaone procese i posebnu koncentraciju, što doprinosi razvoju djeteta. Djeca se upuštaju u rizičnu igru na visokim mjestima zbog svoje želje za uzdizanjem iznad tla, penjući se na stabla, penjalice u parku, velike stijene i slične strukture. Dugogodišnja istraživanja Sandseter (2007, 2011) pokazuju da djeca uživaju skakanje s visine, balansiranje blizu ruba ili viseći s penjalica. Gray (2014) dodatno objašnjava da penjanje na visine omogućuje djeci doživljaj adrenalina, promatranje svijeta iz ptičje perspektive i osjećaj postignuća. Djeca koja se boje visine obično izbjegavaju takve situacije, dok djeca s niskim strahom od visine češće upražnjavaju rizična ponašanja i mogu doživjeti ozbiljnije padove. Rizična igra s velikim visinama pruža iskustvo navikavanja i desenzibilizacije, što može rezultirati smanjenjem straha od visine u odrasloj dobi (Sandseter i Kennair, 2011).

Prema Sandseter (2009) okolinski čimbenici koji mogu povećati rizik od ozljeda prilikom igre na velikim visinama uključuju visinu objekta, nagib, složenost zadatka, vrstu tla na koje bi djeca mogla pasti, te nadzor od strane odgojitelja. S druge strane, individualne karakteristike djece također igraju značajnu ulogu. Način na koji djeca izvode igru ovisi o visini od tla na kojoj žele igrati, brzini pokreta (npr. prilikom penjanja), individualnoj sposobnosti motoričke i tjelesne kontrole, fokusu, načinu povećavanja izazova u igri itd.

Važno je pružiti djeci podršku omogućujući im da napuste područja u kojima su već stekli osnovne vještine te pređu na složenije izazove. Na taj način, djeca mogu razvijati svoje sposobnosti i samopouzdanje kroz rizičnu igru, istovremeno smanjujući strah od visine i povećavajući svoje motoričke vještine.

Slika 3. Karakteristike rizične igre na velikim visinama

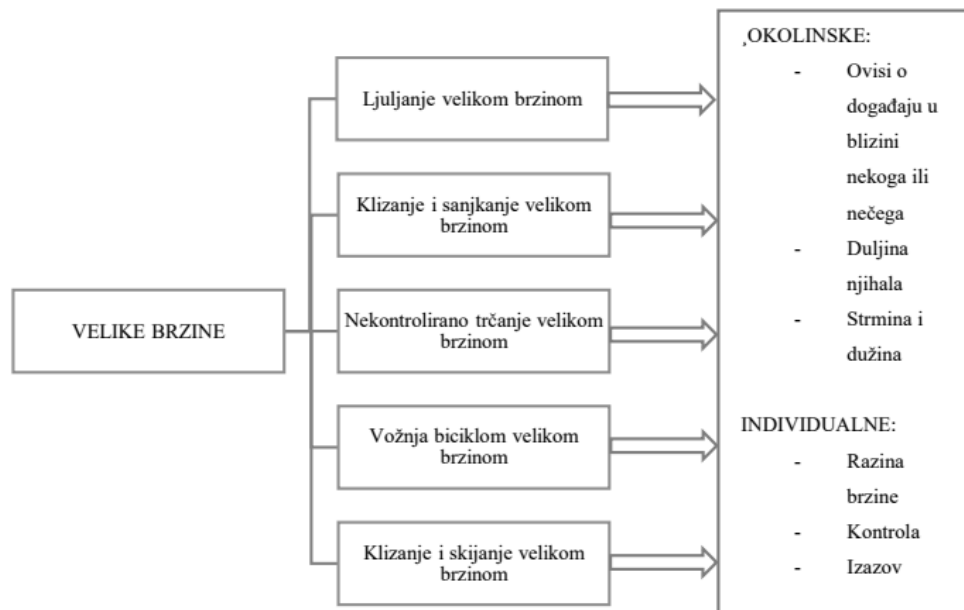
Izvor: Sandseter, E. B. H. (2009). *Characteristics of risky play*.

4.2. Igre velike brzine

Igre velike brzine, poput sanjkanja, trčanja, vožnje bicikla, rolanja i klizanja, pružaju djeci značajne razvojne koristi, ali također nose određene rizike. Unatoč tim rizicima, kontrolirano sudjelovanje u ovakvim aktivnostima može značajno doprinijeti fizičkom i kognitivnom razvoju djece.

Jedna od najvažnijih razvojnih uloga igre velike brzine je poboljšanje osjetilnog uvida, uključujući sposobnost prepoznavanja dubine, kretanja, dimenzija i oblika (Rakison,

2005, prema Sandseter i Kennair, 2011). Aktivnosti koje uključuju veliku brzinu pomažu u razvijanju vještina prostorne orijentacije i unapređuju motoričke sposobnosti. Svako dijete pristupa igri na individualan način, a brzina igre i izazov ovise o subjektivnoj percepciji rizika. Djeca koja slabije percipiraju rizik imaju veću sklonost prema isprobavanju izazovnijih oblika igre.

Slika 4. Kategorije rizične igre velikih brzina

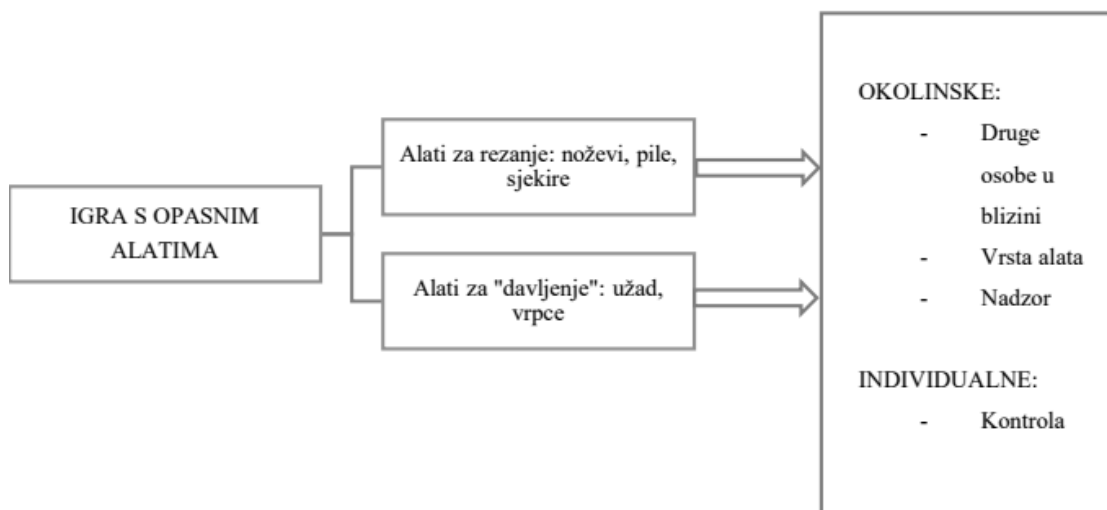
Izvor: Sandseter, E. B. H. (2009). *Characteristics of risky play*.

4.3. Igre s opasnim alatima

Igra koja uključuje potencijalno opasne alate, kao što su noževi, pile, čekići i sjekire, često se percipira kao rizična iz perspektive odraslih, dok djeca takve aktivnosti doživljavaju kao uzbudljive (Sandseter, 2011). Evolucijski, dječaci su skloniji igrama koje uključuju uporabu alata, što je moglo služiti kao priprema za lov u prošlosti. S druge strane, djevojčice su sklonije manipulaciji predmetima, npr. priprema za sakupljanje. Igra s alatima omogućava djeci da nauče o svojstvima i funkcijama alata, što im može biti korisno. Karakteristike okoline, poput upotrebe alata u blizini drugih ljudi, igraju značajnu ulogu u riziku od ozljeda

(Sandseter, 2007). Oštrina i veličina alata, kao i nadzor odraslih, također značajno utječu na razinu rizika.

Iako je rizik od ozljeda tijekom igre s opasnim alatima očit, konkretni podaci o objektivnom riziku u predškolskoj dobi su oskudni (Sandseter, 2007). Međutim, odrasli često imaju visok subjektivni osjećaj rizika, što dovodi do strogog nadzora i regulacije takvih aktivnosti. Gray (2014) ističe da djeca uživaju u povjerenju koje im odrasli ukazuju omogućavanjem takvih igara, što doprinosi njihovom samopouzdanju. Ova vrsta igre, koja je nekada bila uobičajena, sada se često percipira kao opasna (Sandseter i Kennair, 2011). Istraživanja su pokazala da su djeca svjesna rizika nepravilnog korištenja alata, što rezultira visokom razinom koncentracije i razgovorima o sigurnosti.

Slika 5. Karakteristike rizične igre s opasnim alatima

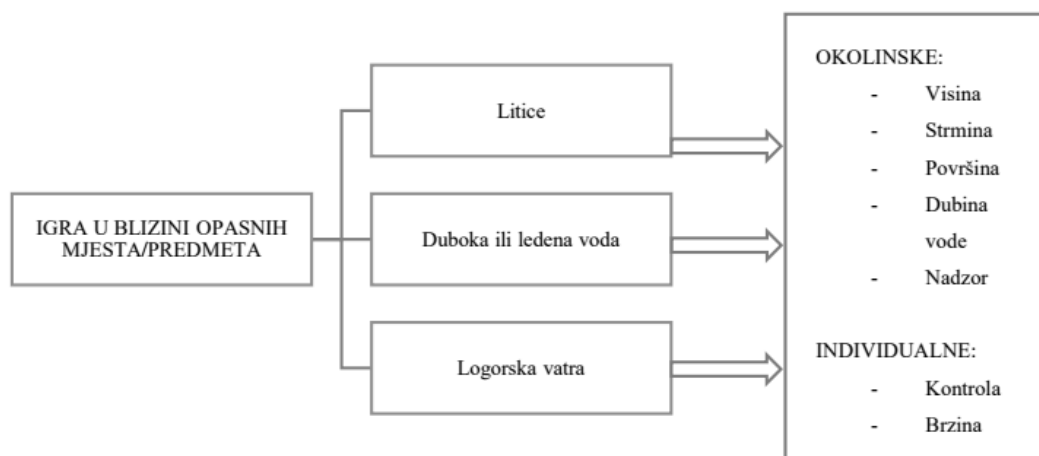
Izvor: Sandseter, E. B. H. (2009). *Characteristics of risky play*.

4.4. Igre s opasnim elementima

Igra u blizini opasnih elemenata pruža djeci priliku da istraže svoje okruženje i nauče mogućnosti i ograničenja. Dok djeca često nisu svjesna potencijalnih opasnosti zbog fokusa na aktivnosti poput jurnjave ili igre uloga, odrasli percipiraju takvu igru kao rizičnu (Sandseter i Kennair, 2011). Sandseter (2007) ističe da djeca nisu uvijek svjesna subjektivnog rizika i više su usmjerena na igru nego na potencijalne opasnosti u okolini. Istraživanja pokazuju da se djeca često fokusiraju na aktivnost koju obavljaju, zanemarujući prisutnost

opasnih elemenata (Sandseter, 2009). Različita razina iskustva i razumijevanja potencijalnih opasnosti može objasniti razlike u percepciji rizika između odraslih i djece.

Prema Sandseter (2007, 2011) djeca različito reagiraju na rizik; neka iskazuju strah, dok druga ne prepoznaju rizik ili uživaju u njemu (Gray, 2014). Percepcija rizika varira među djecom i može se razlikovati od djeteta do djeteta. Okolinske karakteristike koje utječu na rizik igre u blizini opasnih mjesta uključuju mogućnost pada, strminu litice, površinu ispod litice, dubinu i temperaturu vode, te stupanj nadzora odraslih (Sandseter, 2009). Stupanj nadzora odraslih također je ključan, jer pravovremena reakcija može spriječiti ozljedu ili spasiti dijete od utapanja. Individualne karakteristike djece, kao što su tjelesna i motorička kontrola, brzina pokreta i sposobnost koncentracije na opasnost, također igraju značajnu ulogu u riziku od ozljeda (Sandseter, 2009).

Slika 6. Karakteristike rizične igre u blizini opasnih mjesta/predmeta

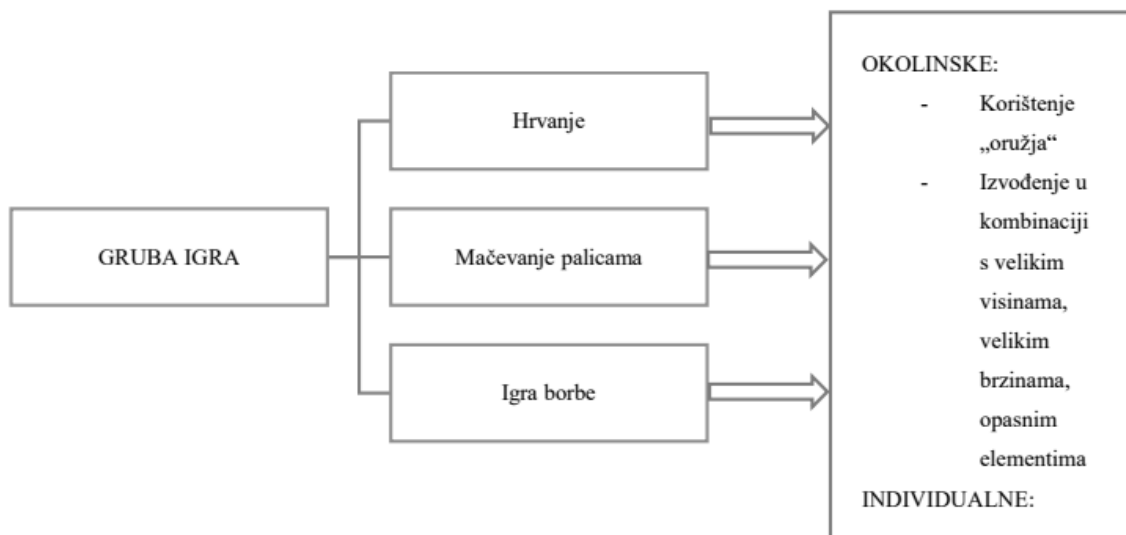
Izvor: Sandseter, E. B. H. (2009). *Characteristics of risky play*.

4.5. Gruba igra

Gruba igra je oblik fizičke aktivnosti koja uključuje različite oblike interakcije među djecom, poput tuče, borbe sa štapovima ili granama, hrvanja i hvatanja. Ove aktivnosti zahtijevaju visoku razinu sposobnosti i vještina za uspješno izvođenje (Sandseter, 2011). Djeca širom svijeta uživaju u igrama poput lovice i tuče, a mnogi od njih ne boje se mogućih ozljeda, što je istaknuto u istraživanju Graya (2014).

Gruba igra nije prisutna samo kod ljudi već i kod drugih sisavaca, što naglašava njen evolucijski značaj (Sandseter i Kennair, 2011). Istraživanja pokazuju da su dječaci češće uključeni u grubu igru nego djevojčice. Ove razlike sugeriraju da gruba igra može biti oblik evolucijske prilagodbe, koja pomaže djeci, osobito dječacima, u razvijanju vještina potrebnih za preživljavanje i socijalnu kompetenciju (Sandseter i Kennair, 2011).

Gruba igra pomaže djeci u razvoju fizičkih vještina. Osim toga, igra ključnu ulogu u razvoju socijalnih vještina, uključujući osjećaj pripadnosti vršnjačkoj grupi, socijalnu komunikaciju, te sposobnosti upravljanja unutar grupe (Sandseter i Kennair, 2011). Kroz grubu igru, djeca uče pregovarati, manipulirati situacijama i redefinirati uvjete igre, što doprinosi njihovom socijalnom razvoju. Moguće da gruba igra također ima dugoročne koristi za preživljavanje i reprodukciju, posebno za dječake. Kroz sudjelovanje u gruboj igri, djeca razvijaju vještine zauzimanja za sebe, borbene vještine, socijalno natjecanje, te razumijevanje uloga moći i subordinacije, što može biti korisno u kasnijem životu (Sandseter i Kennair, 2011). Istraživanja sugeriraju da gruba igra kod djece u predškolskoj i osnovnoškolskoj dobi poboljšava vještine regulacije agresivnog ponašanja. Kroz ove aktivnosti, djeca uče kontrolirati svoje reakcije i ponašanje, što doprinosi njihovom emocionalnom i socijalnom razvoju (Sandseter i Kennair, 2011).

Slika 7. Kategorije rizične, grube igre

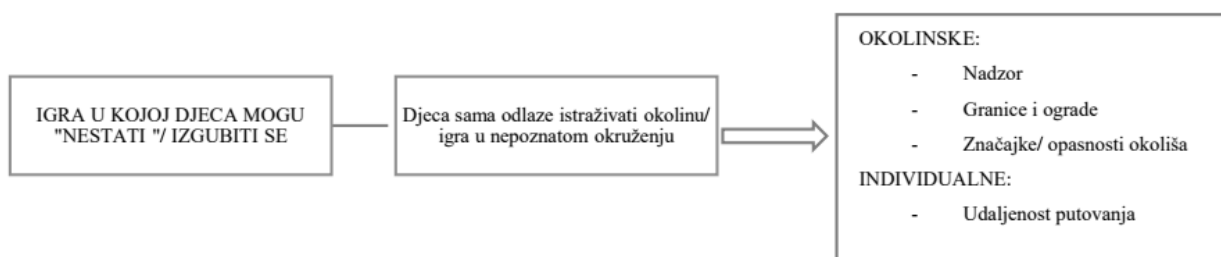
Izvor: Sandseter, E. B. H. (2009). *Characteristics of risky play.*

4.6. Igra s mogućnosti gubitka ili nestanka djeteta

Djeca pokazuju izraženu sklonost prema samostalnom istraživanju okoline bez nadzora odraslih. Iako su svjesna rizika, prirodna potreba za autonomijom ostaje prisutna. Samostalnost i istraživanje okoline postaju važni čimbenici u procesu sazrijevanja djeteta (Sandseter i Kennair, 2011). Želja za samostalnim istraživanjem novih, nepoznatih okruženja bez prisustva odraslih je način istraživanja svijeta i razvijanja osjećaja pripadnosti.

Separacijski strahovi su uobičajeni kod mlađe djece. Istraživanja su pokazala da dječaci imaju nižu razinu anksioznosti pri razdvajanju u usporedbi s djevojčicama, što se pripisuje evoluciji (dječaci love plijen, djevojčice se brinu o djeci, kući...). Planiranim odvajanjima djeca postaju otporna na strah od razdvajanja, podržavajući tezu da dobrovoljno odvajanje djece od skrbnika može smanjiti tjeskobu. Djeca s manjim strahom od odvajanja spremnija su istraživati nova područja i doživljavati uzbuđenje zbog mogućnosti gubitka (Sandseter i Kennair, 2011).

Djeca u vrtiću trebaju osjećati samostalnost, ali se rizik se smanjuje kada se prate izdaleka. Granice područja, te značajke poput gustih šuma, jezera ili litica također utječu na sigurnost djece. Razmjena mišljenja i sporazum odgojitelja s djecom o nevidljivim granicama kretanja mogu dodatno smanjiti opasnost (Sandseter, 2009). Osobine rizika odnose se na udaljenost koju dijete prelazi u igri i njegove vještine orijentacije. Iako konkretni rizik od ozljede može biti neprimjetan kad se dijete izgubi, to može izazvati emocionalni stres, tjeskobu i strah. Rizik od fizičkih povreda raste bez prikladnog nadzora i u blizini opasnih područja.

Slika 8. Karakteristike rizične igre u kojoj djeca mogu nestati/izgubiti se

Izvor: Sandseter, E. B. H. (2009). *Characteristics of risky play*.

5. Prednosti rizične igre

Prema Kvalnesu (2017) rizična igra ima ključnu ulogu u učenju djece kako se nositi s potencijalnim opasnostima i ozljedama. Kroz ovakve aktivnosti, djeca razvijaju kognitivne sposobnosti potrebne za donošenje odgovarajućih procjena u različitim situacijama. Također, igra koja uključuje rizik može imati blagotvoran učinak na prevladavanje fobija, jer iskustva poput penjanja na drveće, korištenja oštih alata i šetnje bez nadzora mogu pomoći u savladavanju strahova od visine, oštih predmeta i društvene izolacije (Sandseter i Kennair, 2011, prema Kvalnes, 2017). Apter (2007, prema Sandseter, 2009) također naglašava da djeca kroz rizičnu igru poboljšavaju vještine analiziranja rizika i usvajaju vještine za suočavanje s rizičnim okolnostima. Djeca aktivno sudjeluju u rizičnim aktivnostima, poput penjanja na drveće, kako bi iskusi radost i uzbuđenje, unatoč sigurnosti koju nudi ostanak na zemlji. Prekomjeren naglasak na sigurnosti može dovesti do problema jer djeca trebaju uravnotežiti sigurnost s izazovima za razvoj. Adams (2001, prema Sandseter, 2009) zaključuje da djecu nije moguće potpuno zaštititi od svih rizika, jer je suočavanje s izazovima ključno za njihov razvoj.

Djeca razvijaju sposobnosti procjene rizika kroz direktno iskustvo u rizičnim situacijama. Suočavanje s rizikom tijekom igre pomaže djeci da ispitaju svoje fizičke granice, unaprijede motoriku i perceptivne sposobnosti te savladaju kako se nositi s opasnostima ili prilagoditi se opasnim okruženjima i aktivnostima (Brussoni i sur., 2012). Dugoročno, djeca profitiraju od takvih aktivnosti jer kroz igru razvijaju kompetencije i osjećaj zadovoljstva. Bratterud, Sandseter i Seland (2012) proveli su istraživanje u Norveškoj koje je pokazalo da djeca preferiraju funkcionalne igre. Zaključno, rizik u igri može se promatrati u pozitivnom svjetlu jer doprinosi razvoju djeteta. Djeca kroz istraživanje i pozitivne osjećaje šire svoje kognitivne i ponašajne reakcije, što dovodi do većeg raspona mogućih odgovora na nepredvidive situacije. Postepeno, razvijaju otpornost i napreduju, što dovodi do njihove sreće i ispunjenja.

6. Nedostaci rizične igre

Rizična igra, iako je važna za dječji razvoj i učenje, često je percipirana s negativnim predznakom i povezuje se s opasnostima. To je rezultiralo uvjerenjem da je za djecu bolje igrati se u potpuno sigurnom okruženju. Stavovi odraslih prema rizicima mogu ozbiljno ograničiti dječje sudjelovanje u rizičnim igrama, što sugerira da je percepcija rizika duboko ukorijenjena u društvenim normama. Roditeljska uvjerenja o preuzimanju rizika od strane djece direktno utječu na izbor mjesta igre i aktivnosti na otvorenom. Istraživanja su pokazala da djeca često izbjegavaju rizične igre zbog straha od roditeljske reakcije, što može biti posljedica kulturnih utjecaja na roditeljsko ponašanje.

Prezaštitničko ponašanje, kako navodi Kvalnes (2017), može negativno utjecati na individualni rast i razvoj djece, jer ograničavanje rizične igre oduzima djeci priliku da izgrade zdrav način suočavanja s anksioznošću u odrasloj fazi života. U posljednjih deset godina, učestalost intenzivnog roditeljstva, često označavanog kao „helikopter roditeljstvo“, znatno je porasla, a djeca to posebno teško podnose u odrasloj dobi (Kennair i sur., 2018). Prekomjerna kontrola smanjuje razvoj dječjih sposobnosti u rizičnim situacijama. Djeca koja su odrasla uz „helikopter roditelje“ često vjeruju da drugi trebaju preuzeti odgovornost za rješavanje njihovih problema što ih čini bespomoćnima u samostalnom rješavanju izazova (Kennair i sur., 2018). Stoga, roditelji trebaju predvidjeti što može ugroziti sigurnost ili razvoj djeteta. Život "pod staklenim zvonom" samo šteti djeci, jer se iskustvo stječe iskustvom, a ne prenosi se razgovorom. Omogućavanje djetetu da stekne vlastito iskustvo osposobljava ga za samostalan život.

7. Uloga odgojitelja

Suvremena istraživanja u području ranog djetinjstva ističu ključnu ulogu koju odgojitelji igraju u razvoju djece, osobito u kontekstu igre. Istraživanja Piageta i Vygotskog naglašavaju da se djeca ne bi trebala samo igrati sama; odgojitelji svojim osobinama i pristupom značajno utječu na obrazovni i odgojni proces djece predškolske dobi. Ključno je da odgojitelji razviju interaktivno i suradničko partnerstvo s djecom, pri čemu obje strane preuzimaju aktivne funkcije u obrazovnom procesu (Mangione, Lally, i Greenwald, 2006, prema Badurina, 2014).

Uloga odgojitelja u dječjoj igri može se mijenjati ovisno o njihovom razumijevanju svoje uloge, stručnosti, uzrastu djece, tipu igre i odgojno-obrazovnim pristupima koje primjenjuju. Kao voditelji i organizatori, odgojitelji stvaraju poticajno okruženje, organiziraju igru i osiguravaju potrebne materijale. Kao promatrači, odgojitelji aktivno prate igru djece i prilagođavaju okruženje za optimalno učenje i rast. Ova uloga omogućuje odgojiteljima da bolje shvaćaju jedinstvene osobine i potrebe djece, što im pomaže u organiziranju i poticanju igre. Kao posrednici, odgojitelji potiču djecu na korištenje različitih materijala i pomažu im u interakciji s vršnjacima. Također, mogu se uključiti u igru s djecom, što doprinosi uvođenju novih ideja i poticanju razvoja (Ashiabi, 2007, prema Klarin, 2017). Prema Slunjski (2008) odgojitelji ne bi trebali previše precizno planirati aktivnosti, jer to može dovesti do neosjetljivosti na stvarne interese i potrebe djece. Umjesto toga, trebali bi omogućiti djeci da uče i istražuju putem igre u prirodnom okruženju. Okruženje vrtića treba biti bogato i poticajno, omogućujući djeci istraživanje različitih koncepata kao što su magnetizam, svjetlo i sjene (Slunjski, 2008). Odgojitelji bi trebali kontinuirano istraživati različite metodologije kako bi unaprijedili procese učenja i izgradnje znanja (Miljak, 2007).

Također, odgojitelji trebaju biti svjesni da njihova vjerovanja o sposobnostima djece mogu značajno utjecati na njihovo samopouzdanje i kreativnost. Prekomjerna kontrola i ograničavanje igre uzrokovati će osjećaj nesigurnosti kod djece. Zbog toga je bitno da odgojitelji pružaju djeci priliku za samostalno istraživanje, kako bi ona razvila povjerenje u svoje sposobnosti. Ključno je da odgojitelji steknu povjerenje djece kako bi ona bila spremna isprobavati nove situacije i tražiti pomoć kada im zatreba.

Upravljanje rizikom u igri predstavlja izazov za odgojitelje koji moraju balansirati između slobode djece i njihove sigurnosti. Rizična igra, koja se razlikuje od opasne igre, omogućava djeci da se suoče s izazovima u kontroliranom okruženju i razvijaju svoje

sposobnosti. Odgojitelji trebaju pažljivo planirati aktivnosti, procijeniti opasnosti i implementirati mjere zaštite. Ključna uloga odgojitelja je pružanje djeci informacija o prirodi rizika i načinima smanjenja rizika, te istovremeno promicanje samostalnosti i odgovornosti u donošenju odluka. Odgojitelji trebaju pružiti emocionalnu podršku djeci tijekom rizične igre, nudeći ohrabrenje i pozitivne povratne informacije kako bi se djeca osjećala sigurnije. Također, moraju biti spremni intervenirati u slučaju stvarne opasnosti radi osiguravanja sigurnosti i minimiziranja rizika od ozljeda.

8. Zaključak

Opravdano je zaključiti da igra ima poseban naglasak na aspekte rizične igre. Igra je neophodan dio odrastanja, kroz koji djeca ne samo da stječu razumijevanje sebe i svoje okoline, nego i razvijaju kognitivne, emocionalne i socijalne vještine. Iako rizična igra nosi određene opasnosti, ona ima značajnu ulogu u poticanju dječjeg razvoja. Ova vrsta igre uključuje potencijalno opasne visine, brzine, mjesto, alat, vrijeme, grubu igru ili igru gdje djeca mogu nestati, a omogućuje djeci da testiraju svoje granice, rješavaju probleme i razvijaju otpornost i samopouzdanje.

Rizična igra doprinosi fizičkom, emocionalnom i kognitivnom razvoju djece. Djeca koja redovito sudjeluju u igri na otvorenom i suočavaju se s izazovima razvijaju bolje sposobnosti za upravljanje rizikom, kreativnost i socioemocionalno učenje. Stoga, iako postoji opravdan strah od ozljeda povezanih s rizičnom igrom, pozitivni učinci prevladavaju nad potencijalnim rizicima.

Roditelji i odgojitelji trebali bi prepoznati važnost rizične igre i omogućiti djeci da istražuju svoje mogućnosti i suočavaju se s izazovima u kontroliranom okruženju. Iako je sigurnost ključna, potpuno uklanjanje rizika iz igre može ograničiti razvoj dječjih vještina i zdravlja. Rizična igra ne samo da doprinosi tjelesnom razvoju, nego i mentalnom zdravlju i socijalnim vještinama, čime se poboljšava opća dobrobit djece. Potrebno je razviti razumijevanje i prihvaćanje rizične igre kao bitnog aspekta dječjeg razvoja. Pristup koji uključuje pažljivo nadziranje i eliminaciju očitih opasnosti, uz istovremeno omogućavanje slobode za istraživanje i suočavanje s izazovima, može pružiti djeci dragocjena iskustva koja će im koristiti tijekom cijelog života. Poticanje na igru, uključujući i rizične elemente, doprinosi cjelovitom razvoju i priprema djecu za suočavanje s budućim životnim izazovima.

Smatram da je rizična igra izuzetno važna za cjelokupni razvoj djece. Slažem se da djeca ne bi trebala biti živjeti ispod "staklenog zvona", jer to može ograničiti njihove prilike za istraživanje i razvoj vještina potrebnih za suočavanje s izazovima. Ipak, ističem da sloboda u igri ne znači potpunu nebrigu; djeca moraju postupno uočavati i učiti postupke i njihove potencijalne posljedice. Roditelji i odgojitelji igraju važnu ulogu u tome da djeca razumiju i pozitivne i negativne aspekte svojih odluka. Kroz vođenje djece o mogućim ishodima njihovih postupaka, možemo im pomoći da razviju osjećaj odgovornosti i sigurnosti u vlastite sposobnosti, dok im istovremeno omogućavamo da istražuju i rastu kroz rizične igre.

9. Literatura

1. Ashiabi, G. S. (2007). Play in the preschool classroom: Its socioemotional significance and the teacher's role in play. *Early Childhood Education Journal*, 35(2), 199–207.
2. Badurina, P. (2015). Uloge odgojitelja u simboličkoj igri djece rane dobi. *Napredak: Časopis za interdisciplinarna istraživanja u odgoju i obrazovanju*, 156(1-2), 47-75.
3. Bratterud, Å., Sandseter, E. B. H., i Seland, M. (2012). *Barns trivsel og medvirkning i barnehagen. Barn, foreldre og ansattes perspektiver*. Trondheim: NTNU Samfunnsforskning AS. Barnevernets utviklingscenter.
4. Bruner, J. S. (1976). *The process of education*. Harvard University Press.
5. Brussoni, M., Olsen, L. L., Pike, I., i Sleet, D. A. (2012). Risky play and children's safety: Balancing priorities for optimal child development. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 9(9), 3134–3148. <https://doi.org/10.3390/ijerph9093134> Pristupljeno 25. srpnja 2024.
6. Gray, P. (2014). Risky play: Why children love it and need it. *Psychology Today*. <https://www.psychologytoday.com/us/blog/freedom-learn/201404/risky-play-why-children-love-it-and-need-it> Pristupljeno 24. srpnja 2024.
7. Hutt, C., Tyler, G., Hutt, S., i Christopherson, J. (1989). *The effects of play on cognitive development*. Routledge.
8. Kennair, L. E. O., Sandseter, E. B. H., i Ball, D. (2018). Risky play and growing up: How to understand the overprotection of the next generation. U A. B. Kaufman i J. C. Kaufman (Ur.), *Pseudoscience: The conspiracy against science* (pp. 171–194). Boston Review.
9. Kennair, L. E. O., Sandseter, E. B. H., i Ball, D. (2018). The role of risky play in childhood development. *Child Development Perspectives*, 12(1), 37–42.
10. Klarin, T. (2017). Klasifikacija dječje igre i njezine funkcije. *Psihologija i Pedagogija*, 31(1), 25–42.
11. Kvalnes, Ø. (2017). Risky play. U Ø. Kvalnes (Ur.), *Fallibility at Work*. Palgrave Macmillan, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-319-63318-3_1 Pristupljeno 26. srpnja 2024.
12. Levin-Ščirina, M., i Mendžerickaja, I. (2003). The impact of structured and unstructured play on child development. *Journal of Early Childhood Research*, 8(2), 151–164.

13. Little, H. (2010). Risky play in early childhood education and care. *International Journal of Child Care and Education Policy*, 4(2), 73–85.
14. Miljak, A. (1996). *Humanistički pristup teoriji i praksi predškolskog odgoja*. Velika Gorica – Zagreb: Persona.
15. Miljak, A. (2007). Teorijski okvir sukonstrukcije kurikuluma ranog odgoja. U V. Previšić (Ur.), *Kurikulum: Teorije, metodologija, sadržaj, struktura* (str. 205–525). Zagreb: Zavod za pedagogiju Filozofskog fakulteta i Školska knjiga.
16. Sandseter, E. B. H. (2009). Children's expressions of exhilaration and fear in risky play. *Contemporary Issues in Early Childhood*, 10(2), 92–106. <http://journals.sagepub.com/doi/abs/10.2304/ciec.2009.10.2.92> Pristupljeno 20. srpnja 2024.
17. Sandseter, E. B. H. (2014). Early childhood education and care practitioners' perceptions of children's risky play: Examining the influence of personality and gender. *Early Child Development and Care*, 184(3), 434–449.
18. Sandseter, E. B. H., i Kennair, L. E. O. (2011). Children's risky play from an evolutionary perspective: The anti-phobic effects of thrilling experiences. *Evolutionary Psychology*. <https://doi.org/10.1177/147470491100900212> Pristupljeno 20. srpnja 2024.
19. Sandseter Hansen, E. B. (2007). Categorizing risky play: How can we identify risk-taking in children's play? *European Early Childhood Education Research Journal*, 15(2), 237–252. https://www.researchgate.net/publication/249047571_Categorising_risky_play-how_can_we_identify_risk-taking_in_children's_play Pristupljeno 20. srpnja 2024.
20. Slunjski, S. (2008). *Odgovori za novi svijet*. Element.
21. Stevanović, M. (2003). *Predškolska pedagogija*. Rijeka: Andromeda.
22. Visković, I., Sunko, E., i Mendeš, B. (2019). Children's play—The educator's opinion. *Education Sciences*, 9(4), 266. <https://doi.org/10.3390/educsci9040266> Pristupljeno 19. srpnja 2024.

10. Sažetak

Dječja igra je bitna za razvoj i obrazovanje djece, omogućujući im istraživanje sebe i svijeta oko njih kroz različite aktivnosti. U današnjem vremenu, igra u prirodi i na otvorenom prostoru postaje sve rjeđa, što može biti rezultat straha odraslih od potencijalnih opasnosti. Rizična igra, kao specifična vrsta igre koja uključuje izazovne i avanturističke aktivnosti, nudi mnoge prednosti koje često nisu prepoznate zbog straha povezanog s rizikom. Ovaj rad istražuje važnost rizične igre i njezine učinke na razvoj djece. Rizična igra, koja uključuje potencijalno opasne visine, brzine, mjesto, vrijeme, alat, grubu igru ili igru gdje djeca mogu nestati, omogućuje djeci da testiraju svoje granice, usavrše vještine procjene rizika, te unaprijede svoje samopouzdanje i otpornost. Naglašava se potreba za balansom između sigurnosti i slobode u igri. Također je bitna uloga odgojitelja i roditelja u podršci dječjem istraživanju i učenju kroz rizične igre, uz istovremeno educiranje o potencijalnim rizicima i posljedicama. Rizična igra ne samo da doprinosi sveukupnom razvoju djece, već i priprema ih za buduće životne izazove.

Ključne riječi: rizik, djeca, igra, odgojitelj

11. Abstract

Children's play is essential for their development and education, allowing them to explore themselves and the world around them through various activities. In today's times, play in nature and outdoor spaces is becoming increasingly rare, which may be a result of adults' fear of potential dangers. Risky play, as a specific type of play that involves challenging and adventurous activities, offers many benefits that are often not recognized due to the fear associated with risk. This paper explores the importance of risky play and its effects on children's development. Risky play, which includes potentially dangerous heights, speeds, locations, tools, rough play, or play where children can disappear, allows children to test their limits, hone their risk assessment skills, and enhance their confidence and resilience. The need for balance between safety and freedom in play is emphasized. The role of educators and parents is also important in supporting children's exploration and learning through risky play while simultaneously educating them about potential risks and consequences. Risky play not only contributes to the overall development of children but also prepares them for future life challenges.

Keywords: risk, children, play, educator

Izjava o pohrani i objavi ocjenskog rada
(završnog/diplomskog/specijalističkog/doktorskog rada - podcrtajte odgovarajuće)

Student/ica:

Ivana Valuo

Naslov rada:

Rizična igra - prednosti i nedostaci

Znanstveno područje i polje:

Pedagogija, društvene znanosti

Vrsta rada:

Završni rad

Mentor/ica rada (ime i prezime, akad. stupanj i zvanje):

izv. prof. dr. sc. Ivana Višković

Komentor/ica rada (ime i prezime, akad. stupanj i zvanje):

Članovi povjerenstva (ime i prezime, akad. stupanj i zvanje):

izv. prof. dr. sc. Ivana Višković

doc. dr. sc. Branimir Mendeš

asistent Ilija Tomić Kaselj

Ovom izjavom potvrđujem da sam autor/autorica predanog ocjenskog rada (završnog/diplomskog/specijalističkog/doktorskog rada - zaokružite odgovarajuće) i da sadržaj njegove elektroničke inačice u potpunosti odgovara sadržaju obranjenog i nakon obrane uređenog rada.

Kao autor izjavljujem da se slažem da se moj ocjenski rad, bez naknade, trajno javno objavi u otvorenom pristupu u Digitalnom repozitoriju Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Splitu i repozitoriju Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu (u skladu s odredbama Zakona o visokom obrazovanju i znanstvenoj djelatnosti (NN br. 119/22).

Split, 18.9.2024.

Potpis studenta/studentice:

Ivana Valuo

Napomena:

U slučaju potrebe ograničavanja pristupa ocjenskom radu sukladno odredbama Zakona o autorskom pravu i srodnim pravima (111/21), podnosi se obrazloženi zahtjev dekanici Filozofskog fakulteta u Splitu.

SVEUČILIŠTE U SPLITU
FILOZOFSKI FAKULTET

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

kojom ja Ivana Vuko, kao pristupnik/pristupnica za stjecanje zvanja magistra/magistrice Ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja izjavljujem da je ovaj diplomski rad rezultat isključivo mogega vlastitoga rada, da se temelji na mojim istraživanjima i oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio diplomskoga rada nije napisan na nedopušten način, odnosno da nije prepisan iz necitiranoga rada, pa tako ne krši ničija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio ovoga diplomskoga rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Split, 16. 9. 2024.

Potpis

Ivana Vuko